

SLAVILI SO ...

Pogled na nekaj obletnic folklornih skupin v letu 2009

ANDREJ KOŠIČ

Naj bo jubilej tak ali drugačen, takrat je vedno veselo in navadno tudi slovesno razpoloženje. To še posebej velja ob jubilejih folklornih skupin. Vsem je toplo pri srcu, tako gledalcem ali poslušalcem kot izvajalcem programa in tistim, ki so po svojih najboljših močeh prispevali delček k preteklim uspehom.

V letu 2009 se je zvrstilo kar nekaj praznovanj obletnic slovenskih folklornih skupin, nekaj sem jih spremljal tudi jaz. V tem članku se ne bom spuščal v podrobnosti izvedbe, ampak bom za vsako od obletnic skušal opredeliti nekaj značilnosti.

Ko sem pred tremi leti pri opisovanju vtisov s 40. obletnice tržiških Karavank uporabil stavek, "*... da se je na odru ob zaključku nastopa dobesedno trlo otrok vseh starosti ...*", sem pač hotel poudariti, da so karavančki, kot radi imenujejo sami sebe, zelo dobro poskrbeli, da se bo njihova dejavnost v Trziču ohranila še mnogo let.

In kar nekaj letošnjih okroglih obletnic me je utrdilo v prepričanju, da na mladih svet stoji!

To najprej nedvomno potrjuje **30-letnica Otroške folklorne skupine Prežihovci**. Z njimi vred je slavila tudi mentorica Nežka Lubej. "*Skupina je s prikazom pastirske otroške igre posegla v tisti del izročila, ki izhaja iz otroka in ga tudi otrok sprejme za svojega ... otroci so bili na odru naravni in sproščeni ...*" (Meta Benčina, citat iz koncertnega lista). Nežka izvira iz vasi Zabovci pri Markovcih in večkrat rada pove, da se še vedno spominja otroških iger iz svojih mladih let. Okolje Osnovne šole Prežihovega Voranca, med Mariborčani bolj

Otroška folklorna skupina Prežihovci iz Maribora v regijskega srečanja otroških folklornih skupin.
(Foto: Janez Eržen, Maribor, 5. 5. 2006.)

znane kot "vadnice", kjer se je leta 1979 zaposlila, pa take tradicije ni imelo. Zato je s toliko večjo zavzetostjo želela v svoji folklorni skupini mestnim otrokom pričarati razpoloženje in počutje otroka v njemu najljubši dejavnosti – otroški igri. Odziv otrok je bil velik, delo skupine pa je z leti rojevalo takšne uspehe doma in v tujini, da je danes lahko zgled drugim. Nežka Lubej je že dolgo nestorica tovrstne dejavnosti v Sloveniji, kar ji priznavajo tako kolegice iz folklorne srenje kot tudi širša skupnost, v letošnjem letu je postala častna članica Zveze kulturnih društev Maribor, ob jubileju skupine 24. aprila letos pa so ji podelili tudi naziv častna prežihovka.

Skupina, ki je za svoj jubilej ob 20. obletnici delovanja priredila prvi samostojni celovečerni nastop neke otroške folklorne skupine v Sloveniji in ki jo zdaj operativno vodi Amadeja Žunko, je za letošnje praznovanje povabila v goste slovenske otroške folklorne skupine iz vrtcev in šol v Rušah, Jurjevskem Dolu, Lancovi vasi, Rogaški Slatini, Šmartnem pri Slovenj Gradcu, poleg tega pa še OFS Dratvarik iz Slovenske Lupče na Slovaškem in OFS Ivana Mažuraniča iz Karlovca na Hrvaškem. Otroci so se v

Odrasla folklorna skupina iz Sore pri Medvodah pred štirimi leti na regijskem srečanju odraslih folklornih skupin.
(Foto: Janez Eržen, Begunje, 22. 5. 2005.)

Del veteranske folklorne skupine ŽKUD Tine Rožanc pri predstavljanju plesov, zapisanih v Rožu na Koroškem. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje folklornih skupin 2008, Ljubljana, 25. 5. 2008.)

dopoldanskih urah najprej pomerili v obvladovanju njim primernih veščin, v popoldanskem uradnem delu programa v Unionski dvorani pa pokazali in dokazali, da so "iz pravega testa", saj so mnogi že med najmlajšimi suvereno obvladovali ritem in navdušili z natančnim poslušom in čistostjo glasu. Prav tako si vso pohvalo zaslužijo njihove mentorice za bogastvo idej pri izvedbi pesmi in plesov, ki so jih v primernih priredbah malčki in adolescenti toliko osvojili, da so s svojo neposrednostjo in prisrčnostjo osvojili občinstvo v polno zasedeni dvorani.

Prireditelj je pokazala, da v Sloveniji za odraslimi folklornimi skupinami raste in se razvija številčen in kakovostno odličen mladi rod, za katerega nas ob primernem delu ni treba skrbeti, da bi zašel na stranpoti. Pri tem ima neizpodbitne zasluge prav Nežka Lubej, saj je bila ena od začetnic vsakoletnega otroškega tabora, na katerem se kujejo in brusijo vodje skupin mladih folklornikov.

Pri drugih letošnjih okroglih obletnicah delež otrok v programih ni bil tako obsežen kot pri prežihovcih, a zato nič manj pomemben.

V Sori pri Medvodah je 23. maja v Domu krajanov 35-letnico delovanja slavil KUD Otona Župančiča z obetavnim naslovom Ofiranje za 35 let folklorne dejavnosti v Sori. Od skupaj šestih plesnih spletev so dva z naslovoma Ta mal'otroc' in Ta vel'k otroc' v celoti izvajali otroci. Seveda otroška nastopa v Mariboru in Sori nista in tudi ne moreta biti med seboj primerljiva. Je pa hvale vredno, da tudi v vaškem okolju, kjer so materialna sredstva, predvsem pa kadrovske zmogljivosti na plesnem, pevskem in inštrumentalnem področju bistveno bolj omejene kot v večjem mestu, skupina posveča pomembno pozornost najmlajšim.

Skupina, ki je na robu Sorškega polja pred 35 leti nastala tako rekoč iz nič, je ob nesebični začetni pomoči Zvonka Gantarja in poznejšem zvestem spremljanju reteških tamburašev pod vodstvom neumornega Janeza Kermelja v

preteklih letih doživljala in preživljala vzpone in padce podobno kot večina tovrstnih folklornih skupin. Njen današnji vodja Dominik Bradeško pa klarinetist Aleš Drnovšek, Alenka Perme, Polona Kešar in Primož Veber se po svojih močeh trudijo ohraniti dejavnost na čim bolj kakovostni ravni. Domačini, ki so med prireditvijo dobesedno do zadnjega kotička napolnili dvorano Doma krajanov, ter podporniki z Občino Medvode in njenim županom na čelu brez dvoma zaslužijo priznanje za vztrajnost in pogum, da se spopadajo z večkrat na prvi pogled nepremostljivimi ovirami. Za spodbudo naj jim bo tole staro in znano reklo: "Več ko človek ve, več ve, česa še ne ve..." Le stalno izobraževanje vodij in glasbenikov bo v Sori omogočilo še kakovostnejše delo kot doslej.

S prav simpatičnim prikazom igre marjanca in istoimenskega plesa v odrski priredbi Bože Bauer ter glasbeni priredbi Klemna Dovča so se v okviru praznovanja 60-letnice Folklorne skupine Tine Rožanc in 60 let delovanja dr. Bruna Ravnikarja na folklornem področju predstavili malčki, malo večji in že skoraj odrasli adolescenti OFS Domžale ter FS Tine Rožanc. Najbrž ni samo meni, rojenemu Ljubljančanu, naslov odrske postavitve Žabarji gredo deloval posrečeno; vsekakor je bilo tako na sami predstavi kot tudi na posnetku mogoče videti, da so otroci živeli v svojih vlogah. Prav zaradi tega dejstva je bila postavitelj – vsaj za moj okus – med boljšimi ta večer, čeprav ni bilo slabših, ampak so bile le dobre in boljše. "Mladički" so se poleg očitnega uživanja v igri izkazali tudi v tehnično dokaj zahtevnih figurah gorenjskega – bohinjkega – mrzulina, kjer izjemno veliki večini ritem ni delal težav, pravo žabarsko razpoloženje pa je pričarala tudi ustrezno zelena osvetlitev med potekom dobršnega dela postavitve. Celovito predstavljeni sedemminutni splet, ki je za otroško skupino primerno dolg, bo ostal v lepem spominu izvajalcem in občinstvu, poleg tega pa pomeni novo potrditev, da bo "slovenski folklorni svet ostal na teh mladih".

Večer folklorne skupine Tineta Rožanca je dokaj inovativno napovedoval Gregor Budal, ki je priznal svojo "interdisci-

Plesi, zapisani v Prekmurju, v izvedbi Folklorne skupine ŽKUD Tine Rožanc. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje folklornih skupin 2008, Ljubljana, 25. 5. 2008.)

plinarnost križanca z maroltovko". Ob pomoči klarinetista Boštjana Gombača in harmonikarja Janeza Dovča je z blago mero humorja popestril, poživil in ustrezno začinil sicer večkrat stereotipno napovedovanje ter osvežil potek celovečerne prireditve.

Prav pa je, da napišem nekaj več besed o človeku, brez katerega skoraj gotovo te slavnosti ne bi bilo.

Prof. dr. Bruno Ravnikar je pričel svojo folklorno dejavnost v Folklorni skupini Tobačne tovarne v Ljubljani, leta 1949 pa je še z nekaj somišljeniki ustanovil FS Tine Rožanc. To jo vodil do začetkov 60. let, ko se je z njo razšel in nato ustanovil FS Emona, vendar v poznejših letih spet priskočil na pomoč "svoji prvi ljubezni". Vse njegove "selitve" po Ljubljani (z Viča na železniško postajo in od tod v Zgorjnjo Šiško) pa dokazujejo zvestobo dejavnosti, v kateri danes predstavlja enega od dveh najmočnejših stebrov.

Raziskoval in zapisoval je po terenu, zbiral in uvajal v odrske postavitve stara pozabljena glasbila, naredil številne domiselne plesne in glasbene priredbe, ki jih malce bolj večš poznavalec lahko v trenutku prepozna kot njegove, v 60. letih vodil strokovni odbor za folklorno dejavnost pri ZKOS, konec 60. let pričel izobraževanje kandidatov za izprašane vodje folklornih skupin, sodeloval kot predavatelj kinetografije na seminarjih Poletne folklorne šole na Badiji pri Korčuli, kjer so poučevali plese vseh območij tedanje skupne države, napisal priročnike za kinetografijo (Koreografija ljudskega plesa, Kinetografija, Kinetografija, ples in gib) in nenazadnje je *membre fondateur*, čemur bi se po naše reklo ustanovni član in danes že tudi častni član CIOFF-a, česar v folklornem glasilu skoraj gotovo ni treba dodatno pojasnjevati. Do pred kratkim je v združenju zastopal Jugoslavijo in od l. 1992 Slovenijo, spodbudil je Folkart v Mariboru in ob njegovi rasti ves čas pomagal s koristnimi nasveti in še bi lahko našteval.

Za 60 let življenja izjemno bogata bera, ki jo zaznamujejo številne nagrade, priznanja in državno odlikovanje kot tudi zadnja zanimivost – poštna znamka ob 60-letnici folk-

lornega delovanja. Ob jubileju mu lahko samo od srca čestitamo in zaželimo, da bi ostal vitalen in uresničil obljubo s koncerta, da se čez 10 let spet srečamo v Cankarjevem domu.

Drugi šestdesetletnik je Folklorna skupina Tine Rožanc. Kot vsaka slovenska folklorna skupina je tudi ta preživljala boljše in slabše čase. Občasno jo spremljam že 50 let in približno vem, kdaj so bila kakšna od navedenih let. Jubilejni nastop je pokazal, da je bil tokrat – vsaj za mene – eden najboljših.

Predstavile so se tri generacije izvajalcev: veterani, ki ob folklorni skupini Cof predstavljajo najožji vrh tovrstnih slovenskih folklornih skupin; aktivni člani s svojimi, na trenutke tudi tehničnimi bravurami (dekliški venčki kot kolebnice, fantovski skoki čez palico, hodulje ipd.), z izbrušeno plesno tehniko, ki ji skoraj ni bilo najti napakice, zelo solidnim petjem in skrbno urejenimi oblačili pa tudi z ušesom prijetno glasbeno spremljavo ter umirjenim smislom za humor; že prej omenjeni živahni otroci.

Z vokalno skupino Sestre Trobec - Žagar in triom Volk Folk so kljub nekaterim ponovljenim oziroma že vidnim plesnim venčkom pripravili svež večer, ki so ga lepo sklenili z verzi:

"Sijaj, sijaj sončece, na nas, ki rajamo,
saj s plesom za vedno *dotiki trajajo ...*"

Nazoren dokaz zadovoljstva gledalcev je bil tudi njihov sklepni pevski odziv, ki je dajal vtis, da si je marsikateri obiskovalec ob koncu mislil: "Škoda, da je že konec."

Seveda pa iskrene čestitke vsem, ki so večer pripravili, še posebej Katji Kavkler in Klemnu Dovču, ki je bil tudi posrečen *spiritus agens* sklepne pesmi.

V Razkrižju je 25. aprila potekal večer v počastitev 30. obletnice delovanja Folklorne skupine KUD Razkrižje, in sicer z naslovom: Podobe našega časa. Na prireditvi so kot

Folklorna skupina Kulturnega društva Anton Tanc, Marija Gradec, Laško, na regijskem srečanju folklornih skupin leta 2003. Leta 2009 so slavili okrogli jubilej.

(Foto: Janez Eržen, Laško, 24. 6. 2003.)

Okrogli jubilej je v letu 2009 slavila tudi Folklorna skupina Minerali iz Rogaške Slatine. Na koncertu v počastitev 30. obletnice so zaplesali tudi ples, zapisane na Dolenjskem. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin, Rogaška Slatina, 30. 5. 2009.) rnih skupin 2008, Ljubljana, 25. 5. 2008.)

gostje nastopili člani Akademске folklorne skupine France Marolt iz Ljubljane.

Da plesi v Razkrižju niso pozabljeni, imata največ zaslug Nevenka Budna in Danica Frančič, ki sta jih raziskali, skupina pa jih poustvarja že trideset let. Za njihovo ohranitev je zaslužen Mirko Ramovš, ki je tamkajšnje plesne zapisal in objavil, skupini pa tudi svetuje; pred 16 leti je kot strokovnjak sodeloval pri snemanju 30-minutne oddaje o plesih iz Razkrižja v okviru serije oddaj, ki jih je o slovenskih ljudskih plesih posnela in predvajala TV Slovenija. Kot se spodobi, so na jubilejnem koncertu Razkrižani dolgoletnemu sodelovanju z Mirkom Ramovšem namenili posebno pozornost. In naj omenim še en vidik sodelovanja med – tokrat Razkrižankami in maroltovci. Kar dve od sedanjih plesalk v AFS France Marolt sta doma iz Razkrižja.

Razkrižani so poleg plesov iz svojega kraja predstavili še splet prekmurskih plesov in nekaj pevskih vložkov, program pa so sklenili maroltovci s plesi iz Rezije. Med potekom slavnostnega koncerta je dr. Bojan Knific v imenu Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti najzaslužnejšim članom skupine podelil jubilejne Maroltove značke.

Pretežno domače občinstvo je – za naselje s 1550 prebivalci – dokaj veliko dvorano napolnilo do zadnjega kotička in izvajalce nagradilo z zasluženim aplavzom.

Ker sem na koncertu ob 45. obletnici AFS Študent opravičeno manjkal, mi je Saša Krajnc ljubeznivo poslal posnetek koncerta z naslednjim sporočilom: *“... upam, da vam bo posnetek omogočil objektivno oceno koncerta ... Žal mi je tudi, da vas ni bilo v dvorani, saj bi le tako lahko dobili pravi občutek za pripovednost zgodbe ...”*

V celoti se zavedam težavnosti naloge, ki sem jo sprejel “pri polni zavesti”. Pa bom kljub vsemu poskusil tudi bralcem Folklornika približati razpoloženje, ki je 13. junija zvečer prevevalo polno dvorano mariborske Opere.

Prirediteljem koncerta lahko izrazim priznanje, da so umno izkoristili to, kar se jim je ponujalo samo po sebi. Vsa glasbena spremljava je bila v prostoru za orkester, kar je hkrati omogočilo zelo preprosto, učinkovito in poceni odrsko scensko ozadje enega platna, ki ga je bilo mogoče osvetljevati z mnogo svetlobnimi kombinacijami, kar so organizatorji tudi primerno uporabili.

Pa to za koncert, ki ga opisujem, niti ni najpomembnejše. Predvsem moram omeniti, poudariti in pohvaliti idejo, ki so jo prireditelji opredelili v naslovu koncerta: *“Vsak konec je začetek ...”* Ideja ponazarja življenjski krog, ki so ga mariborski študentje pričeli s ponazoritvijo smrti, žalostinkami ob tej priložnosti in s pogrebom, končali pa optimistično z rojstvom novega bitja in pesmijo “Ljubi angel, varuh moj, moje detece varuj nocoj”.

Vse, kar se je v omenjenem življenjskem krogu dogajalo, je bilo “oblečeno” v kostume iz Rezije, Bele krajine (z zelenim Jurijem na čelu), Ziljske doline, kjer se je (po izročilu Franceta Marolta) “ohcetni par” poročil kar med plesom, z goriškega dela Prekmurja, Dolenjske, iz doline Trente, z južne Primorske ter z zahodne in vzhodne Štajerske.

Zdaj pa še k “pravemu občutku” nekoga, ki ga ob realnem dogajanju ni bilo v dvorani. V tem zanimivem večeru ni manjkalo ne mehkih liričnih trenutkov, ne dobro znane sproščene veselosti, po kateri lahko vsaj bežni poznavalec v nekaj sekundah prepozna duh, ki veje od mariborskih plešočih študentov, niti bravuroznih, mestoma celo cirkuško artističnih vložkov, ob katerih se je najbrž marsikdo spraševal, ali sodijo v kontekst, predvsem pa je prireditelj odsevala s svojo mladostno svežino, sproščenostjo in optimizmom, ki nam ga žal “v deželici” v zadnjem času občutno primanjkuje ...

Po zadnjih podatkih deluje v Sloveniji že preko 500 otroških in odraslih folklornih skupin. Ob vse večjem številu je vsaj tako pomembna kakovostna rast in predvsem primerno delo z najmlajšimi. Lahko ugotovim, da so skupine, katerih obletnice sem spremljal, na pravi poti.

45 let delovanja je v letu 2009 slavila Akademška folklorna skupina Študent iz Maribora. Na fotografiji so na prireditvi v Sežani, ki je bila posvečena Stojanu Petarosu. (Foto: Janez Eržen, Sežana, 12. 10. 2008.)